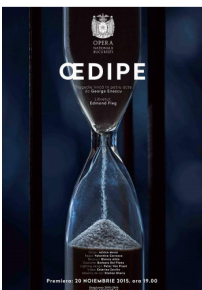

UN NOU „OEDIPE”

LA OPERA NAȚIONALĂ BUCUREȘTEANĂ

(Costin Popa – 30 noiembrie 2015)

Era necesar și așteptat. A venit mai repede decât se credea. Anunțul a fost făcut cu doar două luni înainte de premieră, ceea ce a presupus o muncă intensă de concepție și realizare. În atari condiții de urgență, cheia s-a crezut a fi alegerea unei regizoare familiarizate cu opusul enescian prin producții anterioare. Era justificabil, dată fiind complexitatea ideatică a lucrării și timpul scurt avut la dispoziție. Astfel, creatoarei argentinienne Valentina Carrasco, care lucrase la montările recente de la Bruxelles și Buenos Aires, i-a fost la îndemână – cel puțin în principiu – să pregătească o nouă regie, cu toate pericolele. Mă gândesc la cele provenite din nevoia de tălmăcire rapidă a unui titlu într-o altă versiune, total diferită de celelalte, dar absolut necesară pentru evitarea repetărilor. Carrasco și-a asumat riscurile, fără să aștepte sedimentările, reflecțiile, „așezările”, aprofundările. A reușit oare? Nu cred că „Oedipe” este o operă pentru care să iasă montări pe bandă rulantă din partea aceluiași regizor. Și nu numai „Oedipe”.

Neîmpliniri

Valentina Carrasco a ales o metaforă abstractă, a nemărginirii nisipurilor, a scurgerii timpului măsurat cu clepsidra... clepsidra în care Oedipe este un simplu deținut, după cum a declarat ea. O viziune desigur originală (putea fi oricare alta), întrucâtva forțată, poate potrivită într-un anume sens dar, în orice caz, unilaterală, limitată, menită să abordeze doar un aspect infim din copleșitoarea personalitate a eroului, așa cum l-au conceput George Enescu și libretistul Edmond Fleg. Ne-a rămas datoră cu esența tragediei, cu umanismul iradiant, cu convulsiile lui Oedipe, cu serenitatea purificării și ridicării la ceruri. Până la urmă, nisipul a fost cel care a absorbit personajul principal, îngropându-l ca pe orice muritor, refuzându-i-se transcendența.

Regizoarea a mai dorit să sublinieze și universalitatea tramei (teoretic, fapt meritoriu), a imaginat acțiunea în timpuri contemporane, sesizabile de la liniile electrice din peisajul proiectat pe primul preludiu orchestral și până la fotografiile cu... smartphone-uri pe care le fac „atenienii” pe plaja din ultimul act, aruncând în prozaic și derizoriu finalul solar enescian. Carrasco întărește banalul cotidian și, iată, pe marea involburată apare cargoul Laura Ann din St.John’s! Orice gând al ascultătorului, indus de sonurile orchestrale într-o adâncire în spirit, se distruge rapid.

Dar punerea în pagină?

A avut momente de remarcă, dar a și suferit adesea prin amestec al cadrajelor. Se poate aprecia că noul „Oedipe” este în bună măsură un spectacol multimedia și proiecțiile video (Esterina Zarrillo) au potrivit în general inspirat imaginea cu muzica. Mă gândesc la minunatele dansuri rituale din primul act, frumoase umbre proiectate pe perdelele „palatului” lui Oedipe, din păcate înlocuite rapid cu o banală scenetă, fără rost, desfășurată în sală și în loja proscenium, cu scopul nereușit și inutil de a prefigura acțiunea ulterioară. Pornire de efect, finalitate ratată.

Cu pași uriași, călătoria filmică a lui Oedipe pe drumul de țară către răscrucea vieții (importantul simbol al zeiței Hecate, cea cu trei fețe, lipsește din nefericire) a avut o bună imagine.

Scena Sfinxului a debutat cu proiecția unui nud feminin uriaș, care se mișcă încet și lasciv, pe atmosfera de mister din orchestră și se transformă într-o dună de nisip din care apare enigmaticul personaj. Sexualitatea este arma sa, bine subliniată de cântul și mișcările șerpuitoare ale mezzosopanei Sorana Negrea, amenințătoare nu prin voce „neagră”, ci prin inflexiuni subtile. O opțiune posibilă. Muribundă, Ekhidna este cea care manevrează clepsidra și i-o dăruie, ca avertisment, eroului învingător, după care se disipează. Episodul a fost interesant gândit și realizat.

După cum, intens a fost redată și atmosfera actului al III-lea, în care filmele proiectate pe șlaiere prezintă vieți distruse și nisipul (!?!) invadator al rămășițelor Tebei. Duna Sfinxului, pe ale cărei culmi Oedipe își începe exilul, este la locul ei. Scena este puternic populată, Valentina Carrasco manevrând bine platoul. Generic vorbind, regizoarea are mână bună în lucrul cu marile ansambluri, iar secvențele cu Iocasta, Păstorul, Tiresias au consistență dramatică.

Decorurile au fost semnate de Blanca Añón. Stilizate, simple, construite pe două planuri deschise, etajate (ideea lui Jean-Pierre Ponnelle dintr-o celebră montare cu „Cenușăreasa” rossiniană, care a făcut epocă), „palatele” din Teba și Corint seamănă între ele. Separația între secvențe s-a făcut prin perdele albe. Sunt decoruri funcționale. În rest, duna Sfinxului și plaja din ultimul act n-au reprezentat probleme.

Costumele (Barbara Del Piano) sunt câteodată atemporale, câteodată fixate în contemporan (Meropa poartă pantofi cu toc), alteori amintesc de vestimentații exotice sau ale unor nomazi. Amestecat.

Luminile lui Peter Van Praet au susținut potrivit mizanscena.

În rolul titular, un interpret valabil

După spectacolul din Festivalul Enescu, în montarea anterioară, Davide Damiani a fost din nou Oedipe. Poate că lunile trecute l-au rodât, i-au consolidat „punerea în glas” sau poate noua premieră l-a stimulat. Cert este că baritonul italian s-a apropiat mult de dezideratele de vocalitate ale rolului. A îmbinat liricul cu dramaticul, declamația a funcționat, fără să aibă însă – funcționarmente – tragismul în timbralitate. Este și foarte greu de găsit un artist a cărui voce să emane din propria-i structură o stare, o tensiune interioară, un destin de erou antic.

Echipa parteneră a avut puține modificări față de distribuirile obișnuite ale Operei Naționale din Capitală. În afară de Sorana Negrea, au mai fost două debuturi. Bune. Cunoscuta soprană Ala Cheptini (Antigona) și promițătoarea mezzosoprană Antoaneta Bucur (Meropa) sunt numele.

În rest, celelalte prezențe de pe afiș s-au mobilizat ca pentru... premieră. Să propun o ordine: Horia Sandu (Tiresias stâncos), Dan Indricău (Creon bine impostat), Liviu Indricău (incisiv Păstor), Sidonia Nica (Iocasta sexy, care după incestul susținut de un film erotic găsește în patul nupțial... o grămăjoară de nisip!!!), Lucian Corchiș (Laios), Vicențiu Țăranu (Tezeu, „rege” pe post de... fotograf amator cu aparatură modernă), Florin Simionca (Phorbas), Zoica Șohterus (O femeie tebană). Concentrarea de sunet ar trebui urmărită de Marius Boloș, Marele Preot. Păcat că

interpretul Paznicului, Mihnea Lamatic, a fost pus de regizoare să cânte din „off”, în detrimentul sonorității.

Scenă din primul act

Scenă din actul secund

Oedipe și Sfinxul

Scenă din actul al III-lea

Davide Damiani

Aplauze

La pupitru, Adrian Morar a condus cu aplecare către dimensiunea epică a opusului. Au rămas de aprofundat detalii, de sporire a concentrării instrumentiștilor spre o lectură fără hopuri de acuratețe și incertitudini.

Stelian Olariu a dus și acum Corul Operei Naționale București la înaltă performanță. Câteodată mă gândesc ce șansă unică pentru prima scenă lirică a țării să aibă în staff-ul artistic un asemenea mare maestru!

Dirijarea Corului de copii de bună pregătire a fost Smaranda Morgovan.

Și-a dat concursul Ansamblul de Balet al Operei, asistent coregraf Răzvan Marinescu.

În loc de încheiere

După o meritată ședere indestructibilă, de aproape 35 de ani pe afișul Operei bucureștene, în montarea legendară a lui Jean Rânzescu, „Oedipe”-ul enescian a cunoscut după 1989, în două decenii și jumătate, nu mai puțin de cinci versiuni: Cătălina Buzoianu, Andrei Șerban, Petrika Ionescu, Nicolas Joel (în coproducție cu Théâtre du Capitole din Toulouse), Anda Tăbăcaru-Hogea. Este montarea Valentinei Carrasco cea definitivă? Nicidecum. În niciun caz. Dar, oare, este nevoie de așa ceva? Nu cred. Esențele din capodoperă trebuie să fie traduse în continuare prin cât mai multe viziuni. Așa încât, să așteptăm încrezători viitorul, după ce noua producție își va face stagiul pe care îl va hotărî publicul.